ECLI:LV:AT:2026:0710.A420258922.19.S

Lieta Nr. A420258922, SKA-71/2026

Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2026.gada 10.jūlijā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Ieva Višķere, senatori Ermīns Darapoļskis un Diāna Makarova

rakstveida procesā izskatīja par /Persona A/ un /Persona B/ pieteikumu ierosināto administratīvo lietu par Valmieras novada pašvaldības 2022.gada 30.jūnija lēmuma Nr. 384 atzīšanu par prettiesisku, par pienākuma uzlikšanu Valmieras novada būvvaldei izdot tādu labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru AS „Sadales tīkli" tiktu uzdots novērst patvaļīgās būvniecības sekas, kā arī par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /Persona A/ un /Persona B/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 29.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valmieras novada pašvaldībai (strīdus būvniecības laikā – Burtnieku novada pašvaldībai) pieder nekustamais īpašums /Nosaukums A/ (kadastra Nr. /Numurs A/). Šis nekustamais īpašums sastāv no trīs zemes vienībām (kadastra apzīmējumi /Numurs B/, /Numurs A/, /Numurs C/).

Pieteicējam /Persona B/ pieder uz pašvaldības zemesgabala izvietotais būvju īpašums /Nosaukums A/ (kadastra Nr. /Numurs A/) un blakus esošais nekustamais īpašums /Nosaukums B/ (kadastra Nr. /Numurs D/) (īpašuma tiesības uz būvju īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā 2021.gada 31.martā, bet īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu /Nosaukums B/ zemesgrāmatā nostiprinātas 2021.gada 2.martā). Savukārt pieteicēja /Persona A/ ir pašvaldības nekustamā īpašuma /Nosaukums A/ sastāvā esošās zemes vienības ar kadastra apzīmējumu /Numurs A/ nomniece.

Nekustamajiem īpašumiem /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/ bija izveidota elektrolīnija un pieslēguma vietas (turpmāk – energoapgādes objekts) un attiecīgi arī zemesgabaliem noteikts apgrūtinājums – elektrisko tīklu gaisvadu līnijas aizsargjosla.

Trešā persona – energoapgādes objekta īpašnieks AS „Sadales tīkli" – secināja, ka elektroenerģijas piegāde un lietošana šajā objektā nav notikusi kopš 2016.gada, jo nav noslēgts elektroenerģijas piegādes līgums. Tāpēc trešā persona atzina, ka nepieciešams veikt energoapgādes objekta demontāžu. 2021.gada 11.februārī un 4.jūnijā trešā persona veica objekta demontāžas darbus – demontēja elektrolīnijas vadus un balstus. Pēc attiecīgo darbu pabeigšanas – 2021.gada 30.martā un 12.augustā – Būvniecības informācijas sistēmā iesniegti trešās personas

paziņojumi par būvniecību. Attiecīgi 2021.gada 31.martā un 13.augustā Burtnieku būvvaldes vadītājs sistēmā apstiprināja šo paziņojumu saņemšanu.

[2] Pieteicēji, uzskatot, ka energoapgādes objekta demontāža notikusi neatbilstoši tiesību normās paredzētajai kārtībai, vērsās Burtnieku novada būvvaldē, bet pēc administratīvi teritoriālās reformas – Valmieras novada būvvaldē, lūdzot konstatēt patvaļīgu būvniecību un novērst šīs būvniecības sekas. Administratīvā procesa iestādē laikā pieteicēji vērsās pašvaldībā arī ar virkni citu iesniegumu par jautājumiem saistībā ar īstenoto būvniecību un energoapgādes pakalpojumu nodrošināšanu.

Saņemot atteikumu izdot pieteicēju lūgto administratīvo aktu, pieteicēji to apstrīdēja Valmieras novada pašvaldībā. Tāpat pieteicēji apstrīdēja arī Burtnieku novada būvvaldes vadītāja 2021.gada 31.martā un 13.augustā būvniecības informācijas sistēmā izdarītos apstiprinājumus par trešās personas iesniegtajiem paziņojumiem par būvniecību.

Valmieras novada pašvaldības dome 2022.gada 30.jūnijā pieņēma lēmumu Nr. 384 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums). Šajā lēmumā atzīts, ka būvvalde pamatoti atteica izdot pieteicējiem labvēlīgu administratīvo aktu un nepastāv pamats tāda izdošanai, kā arī atzina, ka Burtnieku novada būvvaldes vadītāja apstiprinājumu izdarīšana atbilst tiesību normām. Vienlaikus pārsūdzētajā lēmumā par tiesisku atzīta pašvaldības administrācijas un tās darbinieku rīcība administratīvajā procesā iestādē.

[3] Pieteicēji vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu.

[4] Administratīvā apgabaltiesa ar 2024.gada 29.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums, tostarp ievērojot pievienošanos pirmās instances tiesas sprieduma motīvu daļai, pamatots ar turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

[4.1] Pieteicēju mērķis ir saņemt labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru tiktu konstatēta patvaļīga būvniecība un trešajai personai tiktu noteikts pienākums novērst šīs būvniecības sekas (pienākums atjaunot demontēto energoapgādes objektu). Tā kā pieteicēji iebilst arī pret atteikuma izdot labvēlīgu administratīvo aktu tiesiskumu, pieļaujams arī prasījums par šī akta atzīšanu par prettiesisku. Vienlaikus nav pieļaujams patstāvīgs prasījums par būtisku procesuālo pārkāpumu konstatēšanu. Procesuālās darbības un lēmumi, kas tiek pieņemti administratīvā akta izdošanas un apstrīdēšanas gaitā, nav atsevišķi pārsūdzami tiesā, bet gan ir izvērtējami, izskatot prasījumu par attiecīgo administratīvo aktu (šajā gadījumā – par administratīvā akta prettiesiskumu).

[4.2] Lietā ir strīds, vai pašvaldības dome (sākotnēji arī būvvalde) pamatoti nekonstatēja patvaļīgu būvniecību saistībā ar trešās personas veikto energoapgādes objekta demontāžu. Tāpat strīds ir par iespējamajiem procesuālajiem pārkāpumiem pašvaldības domes lēmuma pieņemšanas procesā.

[4.3] Prasības konkrētajai būvniecībai nosaka Enerģētikas likuma 19.panta $1.^{2}$daļa, Aizsargjoslu likuma 35.panta otrā daļa, kā arī Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra noteikumi Nr. 573 „Elektroenerģijas ražošanas, pārvades un sadales būvju būvnoteikumi” (turpmāk – Elektroenerģijas būvju būvnoteikumi). Atbilstoši šim regulējumam energoapgādes komersantam ir tiesības veikt jebkura sava objekta pārbūvi, tostarp arī energoapgādes objekta, kuram noteikta aizsargjosla, pilnīgu vai daļēju demontāžu. Par šiem būvdarbiem ir jāinformē zemes īpašnieks, kura zemesgabalā ir objekta aizsargjosla. Savukārt zemes īpašnieks (valdītājs) nevar liegt energoapgādes komersantam sava objekta pārbūvi, kā arī nedrīkst veikt darbības, kas varētu kavēt energoapgādes komersantu veikt nekustamajā īpašumā esošo objektu pārbūvi. Tādēļ Elektroenerģijas būvju būvnoteikumos ir noteikta speciāla kārtība energoapgādes objektu inženiertīklu pārbūvei, proti, par energoapgādes objekta pārbūvi tā aizsargjoslā energoapgādes komersantam savlaicīgi jāinformē zemes īpašnieks, jāinformē arī būvvalde, iesniedzot paziņojumu par būvniecību būvniecības informācijas sistēmā, bet būvatļauja, akcepts uz paskaidrojuma raksta vai apliecinājuma kartes šādā gadījumā nav nepieciešami.

Trešās personas būvdarbiem atbilstoši Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 17., 26. un 27.punktam un Ministru kabineta 2014.gada 19.augusta noteikumu Nr. 500 „Vispārīgie būvnoteikumi” 1.pielikuma 3.1.3.apakšpunktam bija jāizstrādā arī tehniskā shēma. Tomēr, ņemot vērā Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 4., 6. un 10.punktā

noteikto, trešās personas objekta demontāžas tehniskā shēma nebija ne jāsaskaņo ar kādu, ne arī jāiesniedz būvvaldē; tā bija nepieciešama tikai konkrēto būvdarbu organizēšanai un veikšanai, proti, lai trešās personas darbinieki identificētu konkrēto objektu (zinātu tā tehniskos rādītājus un atrašanās vietu), kurš viņiem jādemontē.

[4.4] Trešā persona atbilstoši Enerģētikas likuma 19.panta 1.^{2}daļā un Aizsargjoslu likuma 35.panta otrajā daļā noteiktajam ir informējusi nekustamā īpašuma /Nosaukums A/ zemes īpašnieku (pašvaldību) par abām reizēm, kad veikti energoapgādes objekta demontāžas darbi, bet nekustamā īpašuma /Nosaukums B/ īpašnieks informēts par 2021.gada 4.jūnijā veiktajiem objekta demontāžas darbiem. Ņemot vērā to, ka bijušais nekustamā īpašuma /Nosaukums B/ īpašnieks miris 2020.gada 2.augustā, pieteicēja īpašumtiesības zemesgrāmatā nostiprinātas tikai 2021.gada 2.martā un publiskajos reģistros nebija informācijas par jauno īpašnieku vai tiesisko valdītāju, trešā persona nevarēja izpildīt informēšanas pienākumu par 2021.gada 11.februārī veiktajiem objekta demontāžas darbiem.

[4.5] Trešā persona abos energoapgādes objekta demontāžas darbu veikšanas gadījumos ir paziņojusi par tiem būvvaldei, tomēr to izdarījusi jau pēc šo darbu veikšanas, kas neatbilst Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 10.punkta prasībai, ka šai paziņošanai ir jābūt pirms darbu uzsākšanas. Šāda trešās personas rīcība ir vērtējama kā procesuāls pārkāpums, tomēr tas nekādā veidā neietekmē ne trešās personas tiesības veikt objekta demontāžas darbus, ne arī šo darbu izpildi. Trešā persona kopā ar paziņojumiem ir iesniegusi arī tehniskās shēmas 2021.gada 11.februārī un 4.jūnijā veiktajiem objekta demontāžas darbiem. Nav šaubu, ka trešās personas veiktā objekta demontāža veikta atbilstoši minētajām tehniskajām shēmām. Nepamatota ir arī pieteicēju atsaukšanās uz Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 42.punktu, jo tajā noteiktā prasība pēc saskaņojuma saņemšanas būvniecības īstenošanai neattiecas uz konkrētajā gadījumā trešajai personai nepieciešamo tehnisko shēmu.

[4.6] Burtnieku novada būvvaldes vadītāja 2021.gada 31.marta un 2021.gada 13.augusta apstiprinājumi ir vērtējami kā apliecinājumi informācijas saņemšanai būvniecības procesā, kurā nav nepieciešama ne būvatļauja, ne arī būvvaldes akcepts uz paskaidrojuma raksta vai apliecinājuma kartes.

[4.7] Pieteicēju iebildumi par energoapgādes objekta demontāžas neatbilstību Burtnieku novada teritorijas plānošanas dokumentiem ir nepamatoti un noraidāmi, tāpat kā viņu viedoklis, ka šie darbi bija jāsaskaņo ar pašvaldību kā teritorijas attīstības plānotāju.

[4.8] Trešās personas veiktajiem objekta demontāžas darbiem nebija nepieciešams saņemt būvvaldes izdotu būvatļauju, akceptu uz paskaidrojuma raksta vai apliecinājuma kartes. Nav konstatējams, ka šiem būvdarbiem nebūtu tiem atbilstoša būvprojekta (tehniskās shēmas). Kaut arī ar nokavēšanos, bet trešā persona paziņošanas pienākumu izpildīja. Tāpēc pamatots ir pašvaldības domes (sākotnēji arī būvvaldes) secinājums, ka trešās personas veiktajā objekta demontāžā nav konstatējams neviens no Būvniecības likuma 18.panta otrajā daļā noteiktajiem pamatiem, lai 2021.gada 11.februārī un 2021.gada 4.jūnijā veiktos būvdarbus tagad atzītu par patvaļīgu būvniecību.

[4.9] Nav konstatējams pieteicēju norādītais, ka viņi administratīvajā procesā iestādē nebūtu pienācīgi uzklausīti.

[4.10] Ņemot vērā to, ka nav konstatējams pārsūdzētā lēmuma prettiesiskums, neizpildās zaudējumu atlīdzināšanas priekšnosacījums. Tāpēc ir noraidāms pieteicēju prasījums arī daļā par nemantisko kaitējumu.

Savukārt, ja pieteicēji uzskata, ka pašvaldības rīcība ir aizskārusi viņu godu un cieņu, pieteicējiem nav liegts celt prasību par šo aizskārumu civilprocesuālā kārtībā. Goda un cieņas aizsardzības institūts tiesībās kalpo drīzāk atsevišķu personu interesēm, nevis sabiedrības interesēm, turklāt goda un cieņas aizskāruma gadījumā subjektu tiesiskajām attiecībām nepiemīt subordinācijas raksturs, tādējādi tās pieder privāto, nevis publisko tiesību jomai. Līdz ar to administratīvā procesa ietvaros šis jautājums nav risināms.

[5] Pieteicēji iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā citstarp plaši izklāstīts pieteicēju redzējums par iestādes un trešās personas rīcības prettiesiskumu. Kasācijas sūdzībā attiecībā uz tiesas spriedumā secināto norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[5.1] Tiesa kļūdaini ir noteikusi pieteikuma priekšmetu lietā. Pieteicēji vēlējās ne tikai to, lai tiktu izdots labvēlīgs administratīvais akts, bet arī lai tiktu novērsta līdzīgu gadījumu atkārtošanās, kā arī piešķirts atlīdzinājums saistībā ar procesuālajiem pārkāpumiem. Pieteikumā un apelācijas sūdzībā ietverts pietiekams pamatojums, kāpēc pieteicēji iebilst pret iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem. Turklāt pieteicēji apstrīdējuši un pārsūdzējuši arī Burtnieku novada būvvaldes vadītāja izdarītos apstiprinājumus būvniecības informācijas sistēmā, ar kuriem pēc būvniecības veikšanas akceptēti trešās personas paziņojumi par būvniecību.

[5.2] Trešā persona veica būvniecību bez nepieciešamās dokumentācijas, proti, trešā persona nebija būvniecības informācijas sistēmā iesniegusi nepieciešamo paziņojumu par būvniecību. Atbilstoši Būvniecības likuma 18.panta otrajai daļai šis būvniecības process vērtējams kā patvaļīga būvniecība.

[5.3] Tiesa nav vērtējusi, ka trešās personas pēc būvdarbu veikšanas iesniegtie paziņojumi ir kļūdaini un nepilnīgi. Secinājumi, ka būvdarbi veikti atbilstoši iesniegtajām tehniskajām shēmām, nav pamatoti ar pārbaudītiem pierādījumiem. Savukārt Burtnieku būvvaldes vadītāja apstiprinājumi par šo paziņojumu saņemšanu legalizē patvaļīgo būvniecību.

[5.4] Atbilstoši būvdarbu veikšanas laikā spēkā esošajām normām (Enerģētikas likuma 19.panta $1.^2$daļai, Aizsargjoslu likuma 35.panta otrajai daļai, Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 7.punktam, kā arī Burtnieku novada teritorijas plānošanas dokumentu prasībām) energoapgādes objektu pārbūves gadījumā par šādu būvniecību pienācīgi informējams zemes īpašnieks. Tiesa, kļūdaini interpretējot šīs normas, secināja, ka konkrētajos apstākļos informēšanas pienākums ir izpildīts. Ja pieteicēji būtu pienācīgi informēti par plānoto būvniecību, viņiem būtu bijušas iespējas vērsties pie trešās personas ar jautājumu par energoapgādes nodrošināšanu un tādējādi novērst šīs būvniecības īstenošanu. Tiesa nav pienācīgi izvērtējusi informēšanas pienākuma neizpildes sekas. Arī no Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 42.punkta otrā teikuma izriet, ka konkrēto būvdarbu gadījumā par būvprojektu bija jāinformē attiecīgās personas, kuru īpašuma tiesības var tikt skartas.

[5.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka 2021.gada 11.februāra būvdarbu rezultātā elektrolīnija tika demontēta. Tātad saskaņā ar Aizsargjoslu likuma 33.panta sesto daļu aizsargjosla pēc šo būvdarbu pabeigšanas vairs nepastāvēja. Tāpēc 2021.gada 4.jūnijā trešajai personai vairs nebija tiesību bez īpašnieka saskaņojuma veikt attiecīgu būvniecību. Turklāt atbilstoši Aizsargjoslu likuma 33.panta otrajai daļai par aizsargjoslas izmaiņām (tās likvidēšanu) bija informējami zemesgabalu īpašnieki vai tiesiskie valdītāji. Ja, kā uzskata tiesa, nav konstatējami divi būvniecības procesi, bet viens turpināts process, tiesai bija jāpārliecinās, vai būvdarbu pārtraukšana atbilda tiesību normām.

[5.6] Tiesa kļūdaini nav konstatējusi, ka atbildoši likuma „Par autoceļiem” 16.panta pirmajai daļai būvniecība bija saskaņojuma ar valsts SIA „Latvijas Valsts ceļi”. Tiesas pienākums, noskaidrojot objektīvo patiesību, ir pārbaudīt visus apstākļus pat tad, ja kāds apstāklis tiešā veidā neaizskar pieteicēju tiesības, bet ir nozīmīgs jautājuma izšķiršanā.

[5.7] Tiesa spriedumā norāda, ka nav konstatējama tiesību norma, no kuras izrietētu energoapgādes komersanta pienākums nodrošināt, ka personas īpašums varētu tikt izmantots visos teritorijas plānojumā paredzētajos atļautās izmantošanas veidos. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka būvniecība veikta Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, bet prasības būvniecības īstenošanai šādā teritorijā nosaka likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 21.pants. Minētais pamats izriet arī no Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” normām. Turklāt trešajai personai energoapgādes pakalpojumu sniegšanai ir arī izsniegta licence, kurā noteikts pienākums plānveidā attīstīt savu darbību.

[5.8] Nevar piekrist apelācijas instances tiesas secinātajam, ka pirmās instances tiesa pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus. Tiesa nav pienācīgi noskaidrojusi apstākļus saistībā ar elektrolīnijas izbūvēšanas vēsturiskajiem apstākļiem, nepamatoti izmantojusi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumu šīs lietas izspriešanā, kā arī nav noskaidrojusi virkni citu apstākļu saistībā ar energoapgādes pakalpojumu saņemšanu. Apelācijas instances tiesa neizvērtēja virkni apelācijas sūdzībā norādīto iebildumu par lietas izskatīšanu pirmās instances tiesā. Pirmās instances tiesas rīcības dēļ netika iegūti pierādījumi. Pirmās instances tiesa lietu izskatīja nelikumīgā sastāvā. Tāpat apelācijas instances tiesa spriedumā neizanalizēja visus pieteicēju argumentus, kā arī neizvērtēja visus pieteicēju lūgumus.

[5.9] Tiesa nav pienācīgi novērtējusi pieteicēju iebildumus par procesuālajiem pārkāpumiem pārsūdzētā lēmuma pieņemšanā. Pārsūdzētā lēmuma pamatojums ir kļūdains. Pieteicēji procesā iestādē nav pienācīgi uzklausīti, nav

sniegtas atbildes uz visiem pieteicēju iesniegumiem, tika kavētas iespējas iepazīties ar visiem administratīvā procesa materiāliem. Pieteicēji arī vērsušies tiesā sava goda un cieņas aizsardzībai, iebilstot pret pieteicējiem mērķētajiem izteikumiem procesā iestādē. Pieteicējiem ir tiesības saņemt atlīdzinājumu par šādu aizskārumu neatkarīgi no tā, vai administratīvais akts ir tiesisks.

Motīvu daļa

I

Par kasācijas instances tiesas kompetenci

[6] Ievērojot kasācijas sūdzības argumentus, Senāts vispirms uzskata par nepieciešamu vērst pieteicēju uzmanību uz kasācijas instances tiesas kompetenci.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 325.pantu kasācijas instances tiesas kompetence ir pārbaudīt, vai zemākas instances tiesa lietas izskatīšanā ir ievērojusi procesuālo un materiālo tiesību normu prasības, kā arī izspriedusi lietu savas kompetences robežās. Šā iemesla dēļ Administratīvā procesa likuma 328.panta pirmās daļas 6.punktā kasācijas sūdzības iesniedzējam ir noteikts pienākums norādīt konkrētu materiālo vai procesuālo tiesību normu, kuru tiesa ir pārkāpusi, un pamatojumu, kā izpaužas šis pārkāpums, tostarp – kā tas ietekmējis sprieduma rezultātu. Minētais nozīmē, ka Senāts, izskatot lietu kasācijas kārtībā, vēlreiz nepārskata lietu pēc būtības, bet atbilstoši kasācijas sūdzības argumentiem izvērtē, vai zemākas instances tiesa ir pareizi piemērojusi tiesību normas. Senāta kā kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst paša pieteikuma pamatotības pārbaude, tostarp – faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu vērtēšana. Tas ir pirmās un apelācijas instances tiesas uzdevums (*Senāta 2020.gada 27.augusta sprieduma lietā Nr. SKA-215/2020, ECLI:LV:AT:2020:0827.A420277613.6.S, 6.punkts* un tajā norādītā judikatūra).

Ar vispārīgu, apgalvojuma formā formulētu argumentu, ka tiesa ir pieļāvusi kādu pārkāpumu, nav pietiekami, lai uzskatītu, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs ir izpildījis Administratīvā procesa likuma 328.panta pirmās daļas 6.punkta prasības. No kasācijas sūdzības ir jāizriet argumentācijai, kā un kāpēc tiesas pieļautie pārkāpumi ir ietekmējuši sprieduma rezultātu. Tāpat kasācijas sūdzības pamatojumu nevar veidot pieteicēju kasācijas sūdzībā plaši izklāstītie argumenti par to, kāpēc iestādes pieņemtais lēmums ir prettiesisks, jo šī lēmuma tiesiskuma izvērtējums neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Ņemot vērā minēto, Senāts nevērtēs tādus argumentus, kas vērsti uz iestādes rīcības izvērtējumu pēc būtības, kā arī vispārīgu apgalvojumu formā veidotos argumentus par tiesas pieļautiem pārkāpumiem. Tāpat spriedumā netiks atbildēts uz nejuridiskiem izteikumiem.

II

Par kasācijas kārtībā izšķiramajiem jautājumiem

[7] Pieteicēju primārais mērķis, vēršoties iestādē un tiesā, ir bijis risināt jautājumu par trešās personas īstenotās būvniecības – energoapgādes objekta demontāžas – tiesiskumu un sekām. Pieteicēji uzskata, ka šī būvniecība ir bijusi patvaļīga, tāpēc ir izvirzījuši prasījumu par tāda pieteicējiem labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru trešajai personai tiktu noteikts pienākums atjaunot iepriekšējo stāvokli.

Pieteicēji kasācijas sūdzībā plaši argumentē, kāpēc tiesas secinājums, ka nav pamata pieteicēju lūgtā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, ir balstīts nepareizā tiesību normu piemērošanā, kā arī nepienācīgā lietas faktisko apstākļu un pierādījumu pārbaudē. Tāpat pieteicēji iebilst, ka tiesa spriedumā nav izlēmusi pieteicēju prasījumu par būtisku procesuālo pārkāpumu konstatēšanu un prasījumu atcelt Burtnieku būvvaldes vadītāja 2021.gada

31.martā un 13.augustā būvniecības informācijas sistēmā izdarītos apstiprinājumus par trešās personas iesniegtajiem paziņojumiem par būvniecību.

Izvērtējot kasācijas sūdzības argumentus kopsakarā ar pārsūdzēto apgabaltiesas spriedumu, secināms, ka kasācijas tiesvedības ietvaros pārbaudāms, vai tiesas secinājumi, ka nepastāv pamats pieteicēju lūgtā administratīvā akta par patvaļīgas būvniecības konstatēšanu un seku novēršanu izdošanai un pārsūdzētais lēmums attiecīgi ir tiesisks, ir balstīti pareizā energoapgādes objekta būvniecības procesu reglamentējošo tiesību normu piemērošanā. Tāpat pārbaudāms arī tas, vai tiesa pareizi ir identificējusi, ar kādiem prasījumiem pieteicēji vērsušies tiesā, un līdz ar to, vai tiesa ir izskatījusi visus administratīvās tiesas kontrolei nodotos jautājumus.

III

Par patvaļīgas būvniecības konstatēšanu un tās seku novēršanu

[8] Apgabaltiesa, izskatot lietu apelācijas kārtībā, konstatēja, ka tiesvedība lietā ir ierosināta par tāda labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tiktu konstatēta patvaļīga būvniecība un trešajai personai tiktu uzdots novērst patvaļīgās būvniecības sekas, kā arī par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Saistībā ar minēto apelācijas instances tiesa norādīja, ka lieta kļūdaini ierosināta par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu, jo šis lēmums ir atteikums izdot pieteicējiem labvēlīgu administratīvo aktu, tāpēc tiesa var lemt tikai par tā prettiesiskumu, nevis atcelšanu.

Senāts atzīst, ka šis apgabaltiesas secinājums atbilst stabilai administratīvo tiesu judikatūrai (piemēram, *Senāta 2015.gada 12.marta lēmuma lietā Nr. SKA-369/2015, 420689310, 8.punkts*). Atteikuma izdot labvēlīgu administratīvo aktu atcelšana nav iespējama, jo šāds atteikums ir negatīvs administratīvais akts – tas pats par sevi neko nemaina personas tiesiskajā stāvoklī. Ja personas mērķis, vēršoties tiesā, ir ne tikai saņemt jau sākotnēji lūgto labumu, bet atlīdzinājuma pieprasīšanas nolūkā vai lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos iebilst arī pret iestādes atteikumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu, personas iebildumi ir aplūkojami prasījuma par atteikuma atzīšanu par prettiesisku ietvaros. Apgabaltiesa secināja, ka tāds arī ir bijis pieteicēju mērķis un tāpēc līdzās prasījumam par labvēlīga administratīvā akta izdošanu viens no lietā izskatāmajiem prasījumiem ir prasījums par pārsūdzētā lēmuma atzīšanu par prettiesisku.

Ievērojot minēto, šajā sakarā pieteicēju izteiktie iebildumi par pieteikuma priekšmeta nepareizu noteikšanu nav pamatoti. Līdz ar to tālāk Senāts pievērsīsies kasācijas kārtībā pārbaudāmajiem argumentiem par patvaļīgu būvniecību.

[9] Būvniecības likumā un uz tā pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos paredzētās būvniecības īstenošanas kārtības primārais mērķis ir nodrošināt, lai būvniecības procesa rezultāts ir kvalitatīvs un drošs. Tāpēc Būvniecības likuma 17.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka būvdarbus organizē un veic atbilstoši būvprojektam un būvatļaujas nosacījumiem un tos drīkst uzsākt tikai pēc atbilstošas atzīmes izdarīšanas būvatļaujā, apliecinājuma kartē vai paskaidrojuma rakstā. No minētajām tiesību normām izriet vispārējs noteikums būvniecības procesā: ja iecerētās būvniecības veikšanai būvniecību reglamentējošās normas nosaka pienākumu ievērot konkrētas prasības, piemēram, izstrādāt būvprojektu un saņemt no kompetentās būvniecību uzraugošās iestādes būvniecību atļaujošu administratīvo aktu, būvdarbu uzsākšana ir pieļaujama tikai tad, ja šīs prasības ir izpildītas (*Senāta 2023.gada 21.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-253/2023, ECLI:LV:AT:2023:0621.A420290018.26.S, 6.punkts*).

Lai nodrošinātu šā noteikuma ievērošanu, likumdevējs Būvniecības likuma 18.panta normās ir reglamentējis patvaļīgu būvniecību, kā arī paredzējis mehānismu prettiesiskās (būvniecības regulējuma prasībām neatbilstošās) situācijas novēršanai.

Būvniecības likuma 18.panta otrā daļa (*normas redakcijā, kādā tās bija spēkā lietas izskatīšanas pēc būtības laikā*) paredz, ka jebkuri būvdarbi, kas uzsākti vai tiek veikti bez būvniecību atļaujošā administratīvā akta vai pirms tam, kad būvatļaujā, apliecinājuma kartē vai paskaidrojuma rakstā izdarīta atzīme par nosacījumu izpildi,

kā arī būvdarbi, kas neatbilst būvprojektam un normatīvo aktu prasībām, ir kvalificējami kā patvaļīga būvniecība.

Apsverot šo regulējumu kopsakarā ar iepriekš norādīto būvniecības īstenošanas kārtības mērķi, secināms, ka patvaļīga būvniecība ir tāda, kuras īstenošanai nav saņemta nepieciešamā atļauja vai arī kura neatbilst atļautajam projektam un būvdarbu veikšanu regulējošajām tiesību normām.

Savukārt atbilstoši minētā panta piektajai daļai, ja būvinspektors, pārbaudot būvdarbu uzsākšanas atbilstību normatīvo aktu prasībām, konstatē patvaļīgu būvniecību, viņš aptur būvdarbus un uzraksta attiecīgu atzinumu, bet būvvalde lemj par patvaļīgās būvniecības seku novēršanu – par pienākuma uzlikšanu atjaunot iepriekšējo stāvokli vai par atļauju veikt būvniecību pēc būvniecību regulējošu normatīvo aktu prasību izpildes. Tas, kurš no šiem risinājumiem ir nosakāms prettiesiskās situācijas novēršanai, ir atkarīgs no vairākiem ar konkrēto būvniecību un tās radīto ietekmi saistītiem apstākļiem. Visupirms nozīme piemērotākā risinājuma noteikšanā ir tam, vai konkrētā būvniecība attiecīgajā vietā vispār ir pieļaujama. Šajā vērtējumā ievērojams princips: lemjot par patvaļīgās būvniecības seku novēršanu, nav iespējams saglabāt tādu būvniecību, kuras veikšana nebūtu iespējama (atļauta) tiesiskā procesā (*Senāta 2016.gada 31.marta sprieduma lietā Nr. SKA-155/2016, A420580811, 12. un 13.punkts*). Savukārt, ja būvniecība tiesiskā procesā būtu pieļaujama, patvaļīgās būvniecības sekas var novērst, pēc būvniecības veicot tās darbības, kas būtu veicamas konkrētās būvniecības tiesiskai īstenošanai (*Senāta 2016.gada 2.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-8/2016, A42839709, 9.punkts*).

[10] Ja patvaļīgā būvniecība skar kādas personas ar tiesību normām aizsargātās tiesības vai tiesiskās intereses, šai personai ir tiesības vērsties iestādē un attiecīgi arī tiesā ar prasījumu par tāda šai personai labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru citai personai tiktu noteikts pienākums novērst patvaļīgās būvniecības sekas.

Atbilstoši stabilai administratīvo tiesu judikatūrai, tiesai, izskatot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ir jāpārbauda, vai laikā, kad administratīvā lieta tiek izskatīta pēc būtības, pastāv visi konkrētā labvēlīgā administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi (*Senāta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-118/2007, A42254704, 10.punkts, 2010.gada 2.jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-302/2010, A42609807, 8.punkts, 2022.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-134/2022, ECLI:LV:AT:2022:0930.A420275417.12.S, 9.punkts*). Senāta praksē ir arī skaidrots, kādu apstākļu pārbaudi ietver tāda prasījuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu izskatīšana, ar kuru personai tiktu uzdots novērst patvaļīgās būvniecības sekas.

Vispirms, kā to norādījis Senāts, tiesai ir jāpārbauda, vai vispār ir konstatējama patvaļīga būvniecība. Proti, tiesai ir jāpārbauda, vai konkrētā būvniecība atbilst to tiesību normu prasībām, kas reglamentēja šādas būvniecības tiesisku norisi būvdarbu veikšanas laikā. Minētais prasa izvērtēt, vai un kādu būvniecības dokumentāciju tiesiskas būvniecības īstenošanai būvdarbu veikšanas laikā bija nepieciešams izstrādāt un saskaņot būvvaldē, saņemot attiecīgu būvniecību atļaujošo administratīvo aktu, un, ja šāda dokumentācija ir nepieciešama, pārbaudīt, vai tas ir izdarīts. Savukārt pēc tam, ja ir gūta pārliecība, ka ir konstatējama patvaļīga būvniecība, ir pamats pievērsties tam, kā atbilstoši attiecīgā jautājuma izšķiršanas laikā spēkā esošajām tiesību normām iespējams risināt prettiesisko situāciju un lemt par šīs būvniecības seku novēršanu (piemēram, *Senāta 2023.gada 28.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-92/2023, ECLI:LV:AT:2023:0428.A420307018.9.S, 7.punkts* un tajā norādītā judikatūra).

Ievērojot minēto, lai konstatētu, vai pastāv pamats pieteicēju lūgtā administratīvā akta izdošanai, tiesa pamatoti pievērsās tam, kādas prasības trešās personas būvniecības īstenošanai tiesību normas paredzēja būvdarbu veikšanas laikā un vai šīs prasības ir izpildītas.

[11] Vispārīgi atbilstoši Būvniecības likuma 14.panta pirmajai daļai persona ierosina būvniecību un iesniedz būvniecības ieceres realizācijai nepieciešamo dokumentāciju būvvaldei, izmantojot būvniecības informācijas sistēmu. Attiecīgi tālāk būvvalde atbilstoši minētā panta trešās daļas normām atkarībā no būvniecības ieceres veida lemj par būvniecību atļaujošā administratīvā akta izdošanu.

Savukārt atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai speciālajos būvnoteikumos paredzētos gadījumos persona inženiertīklu būvdarbus uzsāk pēc tam, kad par būvniecības ieceri paziņojusi būvniecības informācijas sistēmā būvvaldei un saņēmusi citas atļaujas, *ja* tādas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešamas. Tādējādi

likums pieļauj, ka speciālajos būvnoteikumos paredzētos gadījumos būvdarbu veikšana var notikt arī bez īpašas atļaujas – var pietikt tikai ar paziņojuma par būvniecību iesniegšanu.

[12] Trešā persona ir energoapgādes komersants Enerģētikas likuma 1.panta 9.punkta izpratnē, un īstenotās būvniecības mērķis bija demontēt šim komersantam piederošu energoapgādes objektu. Līdz ar to trešās personas īstenotās būvniecības kārtību būvdarbu veikšanas laikā noteica speciālie būvnoteikumi – Elektroenerģijas būvju būvnoteikumi.

Elektroenerģijas būvju būvnoteikumos paredzētas dažādas procedūras, kādas energoapgādes komersantam jāievēro energoapgādes objekta būvniecības īstenošanai (izbūvei, atjaunošanai, remontam vai pārbūvei).

Viena no šādām procedūrām ir būvvaldes informēšana par plānotajiem darbiem. Proti, minēto noteikumu 4.punkta normās uzskaitītajos gadījumos būvniecības īstenošanai nav nepieciešama būvvaldes izsniegta būvatļauja, akcepts uz paskaidrojuma raksta vai apliecinājuma kartes, – pietiek ar būvvaldes informēšanu par plānotajiem darbiem. Atbilstoši šo noteikumu 4.1.apakšpunktam (kopsakarā ar 2.7.apakšpunktu) šāds gadījums, kad būvniecības īstenošanai nav nepieciešams saņemt būvniecību atļaujošu administratīvo aktu, ir arī energoapgādes objektu inženiertīklu pārbūve (tostarp – demontēšana) to aizsargjoslā. Šādu būvdarbu tehniskās prasības, būvdarbu organizēšanas, veikšanas un kontroles kārtību nosaka energoapgādes komersants pats (noteikumu 6.punkts). Savukārt, lai veiktu šajā normā minētos būvdarbus, energoapgādes komersantam atbilstoši šo noteikumu 10.punktam jāiesniedz paziņojums par būvniecību saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikumu.

No minētā secināms, ka likumdevējs energoapgādes objektu pārbūvei – tostarp demontāžai – aizsargjoslā bija paredzējis īpašu kārtību, kādā šādu būvniecības procesu ierosina un īsteno. Proti, energoapgādes objekta pārbūve aizsargjoslā bija viens no speciālajos būvnoteikumos – Elektroenerģijas būvju būvnoteikumos – paredzētajiem izņēmumiem no Būvniecības likumā paredzētās vispārīgās kārtības, kad būvniecības īstenošanai ir nepieciešams ierosināt būvvaldē būvniecības procesu un saņemt būvniecību atļaujošo administratīvo aktu. Lai veiktu iecerētos energoapgādes objekta inženiertīklu pārbūves darbus aizsargjoslā, energoapgādes komersantam būvvaldē bija jāiesniedz tikai attiecīgs paziņojums, turklāt pēc šī paziņojuma iesniegšanas likumdevējs nav piešķīris būvvaldei aktīvu lomu – kompetenci lemt par šīs būvniecības atļaušanu vai liegšanu.

[13] Tiesa, izskatot lietu pēc būtības, konstatēja, ka trešā persona būvdarbu veikšanas laikā nebija ievērojusi Elektroenerģijas būvju būvnoteikumos paredzēto kārtību konkrētās būvniecības īstenošanai, proti, nebija atbilstoši minēto noteikumu 10.punktam iesniegusi būvvaldē attiecīgo paziņojumu par būvniecību pirms būvdarbu veikšanas. Tomēr, kā secināja tiesa, trešā persona šos trūkumus pēc būvniecības veikšanas novērsa – paziņojums par 2021.gada 11.februārī veiktajiem darbiem tika iesniegts būvvaldē 30.martā, bet paziņojums par 4.jūnijā veiktajiem darbiem tika iesniegts būvvaldē 2021.gada 12.augustā.

Pieteicēji kasācijas sūdzībā iebilst, ka šie paziņojumi esot bijuši nepienācīgi noformēti. Pieteicēji vispārīgi norāda, ka „tehniskās shēmas kā projekti neatbilst tam, kā būvniecība tika veikta, kas tika demontēts, kuros īpašumos būvniecība noteikta, kas un par ko tika brīdināts, kādi darbi tika veikti". Tomēr tiesa nav apšaubījusi to, ka iesniegtā dokumentācija attiecas uz konkrētajos nekustamajos īpašumos pastāvējušā (identificējamā) energoapgādes objekta demontāžu. Kasācijas sūdzībā nav paskaidrots, kādas konkrētas kļūdas šo paziņojumu izvērtējumā tiesa ir pieļāvusi (kādus konkrētus apstākļus tiesa nebūtu izvērtējusi vai ņēmusi vērā vai kāpēc tiesas secinājumi, ka no šiem paziņojumiem izriet, ka tie iesniegti par īstenoto būvniecību, būtu kļūdaini). Līdz ar to šie iebildumi neatklāj kasācijas kārtībā pārbaudāmus apsvērumus, kas liktu apšaubīt tiesas secinājumus.

Ievērojot minēto, laikā, kad lieta tiesā tika izskatīta pēc būtības (un arī jau tad, kad strīds par veiktās būvniecības tiesiskumu noslēdzās iestādē), prettiesiskā situācija saistībā ar būvniecības īstenošanu jau bija novērsta, trešajai personai veicot tās darbības (paziņojumu iesniegšanu), kuras konkrēto būvniecību reglamentējošās tiesību normas prasa tiesiska būvniecības procesa īstenošanai. Lai arī šāda būvniecības īstenošanas kārtība kopumā nav atbalstāma un energoapgādes komersantam sev piešķirtās tiesības būtu jāīsteno korektā, tiesību normām atbilstošā procesā, sākotnējo trūkumu novēršana un būvniecību regulējošo normu prasību izpilde pēc būvniecības veikšanas pati par sevi novērš pamatu attiecīgo būvniecību vērtēt kā patvaļīgu. Līdz ar to tiesa pamatoti atzina, ka apstāklis, ka trešā persona būvdarbu veikšanas laikā nebija tiesību normās noteiktajā kārtībā paziņojusi būvvaldei par iecerēto būvniecību, nav pamats prasījuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu izskatīšanas laikā joprojām konstatēt patvaļīgu būvniecību.

[14] Saistībā ar minēto pieteicēji kasācijas sūdzībā argumentē, ka viņu mērķis, vēršoties iestādē un tiesā, bija arī panākt Burtnieku novada būvvaldes vadītāja 2021.gada 31.marta un 13.augusta apstiprinājumu par paziņojumu saņemšanu būvniecības informācijas sistēmā atcelšanu. No kasācijas sūdzības izriet, ka, pieteicēju ieskatā, ar minētajiem apstiprinājumiem iestāde atļāvusi legalizēt sākotnēji bez paziņojumiem veiktos būvdarbus.

Vispārīgi pieteicēji kasācijas sūdzībā pamatoti iezīmē: ja pēc patvaļīgās būvniecības veikšanas būvvalde attiecībā uz īstenoto būvniecību izdod būvniecību atļaujošo administratīvo aktu (piemēram, būvatļauju), tad, lai atgrieztos pie jautājuma par patvaļīgās būvniecības novēršanu risināšanas, ir nepieciešams lemt arī par attiecīgā administratīvā akta atcelšanu. Tomēr šajā gadījumā jāņem vērā, ka konkrētās būvniecības īstenošanai likumdevējs nav paredzējis, ka būvvaldei vispār būtu jāpieņem kādi atļaujoši lēmumi – administratīvie akti. Kā jau minēts, energoapgādes komersantam atbilstoši Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 10.punktam būvvaldē ir tikai jāiesniedz paziņojums par būvdarbiem, bet pēcāk tiesības īstenot konkrēto būvniecību nav pakārtotas kādām būvvaldes tālākām darbībām vai pieņemtajiem lēmumiem. Proti, likumdevējs nav paredzējis būvvaldei kompetenci šādas būvniecības gadījumā ar savu lēmumu saistoši ietekmēt (atļaut vai aizliegt) energoapgādes komersanta tiesības īstenot konkrēto būvniecību.

Tas nozīmē, ka būvniecības informācijas sistēmā būvvaldes veikts apstiprinājums par attiecīgo paziņojumu saņemšanu nerada nekādas tiesiskās sekas, – tā nav atļauja īstenot būvdarbus un attiecīgi tā nav arī atļauja jau notikušai būvniecībai. Tāpēc kļūdains ir pieteicēju kasācijas sūdzībā paustais uzskats, ka tieši ar šī apstiprinājuma izdarīšanu patvaļīgā būvniecība tikusi legalizēta. Šāds apstiprinājums nav administratīvais akts, jo nerada tiesiskas sekas, nedz arī faktiskā rīcība, jo nerada kādai konkrētai personai faktiskas sekas. Tas uzlūkojams tikai kā tehniska rakstura darbība, kuras mērķis ir apstiprināt iesniegto dokumentu saņemšanu. Savukārt Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 10.punkta prasības uzskatāmas par izpildītām, trešajai personai iesniedzot nepieciešamos dokumentus būvniecības informācijas sistēmā, nevis būvvaldei tehniski apstiprinot to saņemšanu.

Rezumējot: tā kā konkrētā veida būvdarbiem nav nepieciešama atļaujas saņemšana, arī pēc būvdarbu veikšanas to legalizēšana nenotiek ar iestādes izsniegtu būvdarbu veikšanas atļauju, bet gan ar paziņojuma iesniegšanu pašu par sevi.

[15] Ievērojot minēto, pretēji kasācijas sūdzības argumentiem tiesa pamatoti tiesvedības ietvaros nav lēmusi par Burtnieku novada būvvaldes vadītāja 2021.gada 31.marta un 13.augusta apstiprinājumu atcelšanu. Administratīvo tiesu kontrolei pakļauto izpildvaras darbību uzskaitījums izriet no Administratīvā procesa likuma 103.pantā skaidrotās administratīvā procesa tiesā būtības, kā arī no šā likuma 184.pantā noteiktajiem administratīvā procesa kārtībā izskatāmajiem pieteikuma priekšmetiem. Prasījums par Burtnieku novada būvvaldes vadītājas 2021.gada 31.marta un 13.augusta apstiprinājumu atcelšanu neatbilst nevienam no Administratīvā procesa likuma 184.pantā norādītajiem pieteikuma priekšmeta veidiem, jo šāds apstiprinājums nav uzskatāms nedz par administratīvo aktu, nedz faktisko rīcību.

Minētais nozīmē arī to, ka pieteicēju iebildumi pret šiem apstiprinājumiem nevar ietekmēt tiesas pamatoti secināto, ka tad, kad iestāde un tiesa izskatīja pieteicēju prasījumu par patvaļīgu būvniecību, nebija pamata konstatēt patvaļīgu būvniecību paziņojumu savlaicīgas neiesniegšanas dēļ.

[16] Pieteicēji uzskata, ka patvaļīgā būvniecība konkrētajā gadījumā ir konstatējama arī tamdēļ, ka trešā persona būvniecības procesā neesot pienācīgi izpildījusi Enerģētikas likuma 19.pantā $1.^2$daļā un Aizsargjoslu likuma 35.panta otrajā daļā noteikto zemes īpašnieku informēšanas pienākumu.

Lai noskaidrotu, kādas varētu būt šāda informēšanas pienākuma iespējamā pārkāpuma sekas patvaļīgas būvniecības konstatēšanas kontekstā, jāpievēršas jautājumam par minētajās tiesību normās noteiktā pienākuma jēgu un būtību būvniecības procesā.

[17] Trešās personas īstenotā energoapgādes objekta pārbūve (demontāža) tika veikta citai personai piederošā zemesgabalā šī objekta darbības nodrošināšanai noteiktajā aizsargjoslā.

Vispārīgus aprobežojumus aizsargjoslās nosaka Aizsargjoslu likuma 35.pants. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja objektam ir noteikta aizsargjosla, tā īpašniekam vai valdītājam ir atļauts aizsargjoslā veikt attiecīgā objekta ekspluatācijai, remontam, atjaunošanai, pārbūvei nepieciešamos darbus. Par to rakstveidā brīdināms zemes īpašnieks vai tiesiskais valdītājs vismaz divas nedēļas pirms darbu uzsākšanas, izņemot avāriju novēršanas vai to seku likvidēšanas darbus, kurus var veikt jebkurā laikā bez brīdinājuma.

Līdzīgs princips attiecībā uz energoapgādes objekta pārbūvi noteikts Enerģētikas likuma normās. Atbilstoši šā likuma 19.panta $1.^{2}$daļas pirmajam teikumam energoapgādes komersantam ir tiesības veikt jebkura sava objekta pārbūvi vai atjaunošanu, savlaicīgi par to informējot zemes īpašnieku. Savukārt atbilstoši minētā likuma 23.panta $1.^{1}$daļai nekustamā īpašuma īpašnieks vai valdītājs nedrīkst veikt darbības, kas varētu kavēt energoapgādes komersantu veikt nekustamajā īpašumā esošo objektu pārbūvi, atjaunošanu vai ekspluatāciju.

No minētajām normām, kā pamatoti secināja tiesa, izriet energoapgādes komersanta tiesības veikt jebkura sava objekta pārbūvi (tātad arī demontāžu) aizsargjoslas teritorijā, savlaicīgi par to informējot zemes īpašnieku. Savukārt zemes īpašniekam nav tiesību pret šādiem būvdarbiem iebilst. Šajā ziņā minētās Enerģētikas likuma normas ierobežo zemes īpašnieka pilnīgas varas tiesības pār lietu (*Senāta 2013.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-892/2013, A42490907, 9.punkts* un tajā norādītā judikatūra).

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka tiesību normās noteiktās zemes īpašnieka informēšanas mērķis ir nodrošināt, lai persona, kuras īpašumā noteikta aizsargjosla, zina par plānotajiem būvdarbiem un attiecīgi var tiem sagatavoties (piemēram, sakārtot savu teritoriju tā, lai šos būvdarbus būtu iespējams veikt un tas neietekmētu citus personas zemesgabalā esošos objektus). Vienlaikus šīs informēšanas jēga nav dot iespēju zemes īpašniekam iebilst pret būvdarbiem vai izteikt savu viedokli par to veikšanas lietderību. Tādējādi šajās normās paredzētais informēšanas pienākums nodrošina, ka būvniecības procesā tiek respektētas attiecīgās personas īpašumtiesības, vienlaikus paredzot, ka zemes īpašnieka attieksme pret būvniecību kā tādu vai tieši veicamajiem darbiem neietekmē energoapgādes komersanta tiesības īstenot šo būvniecību.

Kā papildu mehānismu personas īpašumtiesību aizsardzībai likumdevējs Aizsargjoslu likuma 35.panta ceturtajā daļā noteicis objekta (proti, tā objekta, kura aizsardzībai noteikta attiecīgā aizsargjosla) īpašniekam pienākumu pēc būvniecības sakārtot būvniecības skartās zemes platības, kā arī atlīdzināt zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītajam darbu izpildes gaitā nodarītos zaudējumus. Tātad, ja būvdarbu veikšanas laikā zemesgabala īpašniekam vai tiesiskajam valdītajam ir radīti zaudējumi, tam civiltiesiskā kārtībā ir iespējams risināt jautājumu par šo zaudējumu atlīdzināšanu. Šo tiesību īstenošana nav pakārtota tam, vai būvniecība ir tiesiska vai patvaļīga.

[18] Ievērojot minēto, Senāts secina: pat ja informēšanas procedūrā būtu konstatējami kādi trūkumi, tas šīs tiesvedības ietvaros nevarētu novest pie tādām tiesiskajām sekām, kādas pieteicēji vēlas, proti, pie tāda administratīvā akta izdošanas, ar kuru trešajai personai tiktu noteikts pienākums atjaunot iepriekšējo stāvokli. Ņemot vērā, ka būvniecības tiesību normas energoapgādes objekta pārbūves darbu īstenošanas tiesības nepakārto attiecīgā zemesgabala īpašnieka saskaņojumam, arī apstāklis, ka energoapgādes komersants informēšanas pienākumu nebūtu pienācīgi izpildījis, nepadara īstenoto būvniecību par nepieļaujamu (patvaļīgu) būvniecību regulējošo aktu izpratnē.

Pieteicēji kasācijas sūdzībā plaši argumentē, ka tad, ja laikus būtu uzzinājuši par trešās personas iecerētajiem būvdarbiem, pieteicējiem būtu bijusi iespēja vērsties pie trešās personas un novērst iemeslus, kuru dēļ trešā persona ir uzskatījusi konkrēto būvniecību par nepieciešamu. Tomēr šis arguments nevar ietekmēt to, ka trešajai personai no būvniecības tiesiskuma viedokļa bija tiesības pēc saviem ieskatiem veikt strīdus būvdarbus. Tas, ka pieteicēji var vērsties pie energoapgādes pakalpojumu sniedzēja un risināt jautājumu par energoapgādes pakalpojumu saņemšanu, to nevar mainīt. Pieteicēju interese par energoapgādes pakalpojumu saņemšanu attiecas uz pieteicēju un trešās personas starpā nodibināmajām privāttiesiskajām attiecībām. Pat tad, ja šīs attiecības un to noregulējums pakārtotā formā varētu ietekmēt būvniecības īstenošanu (piemēram, pieteicēju argumentiem, iespējams, liekot trešajai personai pārdomāt, kādu rīcību saistībā ar konkrēto energoapgādes objektu nepieciešams veikt), tas neietekmē jautājumu par būvniecības pieļaujamību kā tādu. Savukārt attiecībā uz konkrētās būvniecības īstenošanas iemesliem jānorāda, ka būvniecības procesu regulējošo normu mērķis nav pārbaudīt, vai kādas personas izvēle īstenot konkrētu būvniecību ir saimnieciski pamatota, kā arī skaidrot, vai

personas lēmums veikt būvniecību atbilst tām tiesību normām, kas nosaka šīs personas darbības pamatprincipus kādā citā noteiktā jomā. Citiem vārdiem sakot, jautājums par to, vai trešās personas rīcība, demontējot energoapgādes objektu, atbilst tām prasībām, kuras trešajai personai ir jāievēro kā energoapgādes komersantam, neattiecas uz jautājumu par būvniecības tiesiskumu un pieļaujamību un attiecīgi nav būvvaldes kompetencē. Līdz ar to šis jautājums nav arī risināms, apsverot, vai ir pamats konstatēt patvaļīgu būvniecību un lemt par tās seku novēršanu.

[19] Pieteicēji kasācijas sūdzībā norāda, ka no Elektroenerģijas būvju būvnoteikumu 42.punkta un attiecīgajām likuma „Par autoceļiem" normām izriet, ka būvniecība bija jāsaskaņo arī ar valsts SIA „Latvijas Valsts ceļi". Tiesa šo aspektu neesot ņēmusi vērā.

Tomēr šajā sakarā tiesa pieteicējiem pareizi izskaidrojusi, ka šādi argumenti neliecina par pieteicēju tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, tāpēc šīs lietas ietvaros tiesai nebija pamata tiem pievērsties. Senāts uzsver, ka tiesas uzdevums, pārbaudot būvniecības kontroles procesā pieņemtu lēmumu, nav vispārīga tiesiskuma kontrole, bet gan tieši konkrētās personas, kura iebildusi pret attiecīgo lēmumu, ar tiesību normām aizsargāto tiesību aizsardzība. Līdz ar to, ja pieteikums ir iesniegts individuālo tiesību aizsardzībai, persona nevar iebilst pret jebkuru kādas būvniecības aspektu, bet gan tieši pret tiem pārkāpumiem, kas rada šīs personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Pieteicēju pieteikums acīmredzami nav arī pieteikums vides aizsardzības interesēs, kas pieļautu ar individuālu aizskārumu nesaistītu apstākļu pārbaudi. Pretēji pieteicēju uzskatam tiesiska interese saņemt energoapgādes pakalpojumus (vai kā pieteicēji to norāda „pieteicēju apkārtējās dzīves telpas izmaiņas, liedzot par saprātīgu samaksu kļūt par elektroenerģijas lietotājiem") neietilpst Latvijas Republikas Satversmes 115.pantā nostiprināto tiesību dzīvot labvēlīgā vidē tvērumā.

Līdz ar to tiesa pamatoti nepievērsās jautājumam par valsts SIA „Latvijas Valsts ceļi" saskaņojumu.

[20] Pieteicēji arī argumentē, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka par patvaļīgu būvniecību uzskatāmi trešās personas 2021.gada 4.jūnijā veiktie energoapgādes objekta demontāžas darbi aizsargjoslas neesības dēļ. Ciktāl to no kasācijas sūdzības iespējams saprast, pieteicēji uzskata, ka trešās personas 2021.gada 11.februāra būvdarbi jau paredzēja elektrolīnijas demontāžas darbus, tāpēc atbilstoši Aizsargjoslu likuma 33.panta sestajai daļai aizsargjosla līdz ar šo darbu veikšanu tika likvidēta. Attiecīgi pieteicēji uzskata, ka tātad trešās personas 2021.gada 4.jūnijā veiktā būvniecība bija uzskatāma par patvaļīgu arī tā iemesla dēļ, ka tā nav īstenota aizsargjoslā.

Šajā sakarā konstatējams, ka tiesa, izvērtējot būvniecības dokumentāciju (*lietas 1.sēj. 186.–189.lpp. un 200.–203.lpp.*), secināja, ka trešā persona 2021.gada 11.februārī veica objekta demontāžas darbus, demontējot elektrolīnijas vadus un balstus, bet metroloģisko apstākļu dēļ tobrīd nedemontēja objektā ietilpstošo sadali, kā arī nesakārtoja teritoriju. Šie darbi – sadales demontāža un teritorijas sakārtošana – tika veikti 2021.gada 4.jūnijā.

Tātad atbilstoši tiesas secinātajam trešā persona 2021.gada 11.februārī iesāka, bet 4.jūnijā pabeidza uzsāktos objekta demontāžas darbus, un energoapgādes objekts pilnībā tika demontēts tikai 2021.gada 4.jūnijā. No pieteicēju kasācijas sūdzības nav saprotams pamatojums pieņēmumam, ka 2021.gada 4.jūnijā veiktie darbi veikti jau laikā, kad energoapgādes objektam noteiktā aizsargjosla faktiski nepastāvēja, jo vairs nepastāvēja pats energoapgādes objekts. Turklāt šajā sakarā pieteicēju paustie argumenti arī ir pretrunīgi, jo paši pieteicēji kasācijas sūdzībā norāda, ka pieslēguma vieta ir bijusi demontēta tieši 2021.gada 4.jūnija būvdarbu rezultātā (piemēram, kasācijas sūdzības 2.1.punkts).

Pieteicēji kasācijas sūdzībā arī argumentē, ka gadījumā, ja 2021.gada 4.jūnijā veiktie darbi uzskatāmi par 2021.gada 11.februāra darbu turpinājumu, tiesa nav pārbaudījusi, vai šāda darbu pārtraukšana ir pienācīgi noformēta. Tomēr no kasācijas sūdzības neizriet, kā šādu apstākļu novērtējums varētu ietekmēt secinājumu par patvaļīgas būvniecības esību.

Līdz ar to Senāts nesaskata pamatu apšaubīt tiesas secinājumus, ka arī 2021.gada 4.jūnijā veiktie darbi uzskatāmi par īstenotiem aizsargjoslā.

[21] Tāpat tiesa pamatoti secinājusi, ka ierobežojums trešajai personai īstenot iecerēto būvniecību neizriet arī no vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentiem.

Pieteicēji kasācijas sūdzībā norāda, ka elektrolīnijas demontāžas darbu dēļ īpašumu /Nosaukums A/ nav iespējams izmantot konkrētās teritorijas apbūves noteikumos paredzētajā veidā. Saistībā ar minēto pieteicēji arī atsaucas uz Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr. 240 „Vispārīgās teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" 8.punktu. Atbilstoši minētajai normai visās apbūves teritorijās nodrošina objektu inženiertehnisko apgādi (energoapgādi, ūdensapgādi, kanalizāciju un, ja nepieciešams, citus pakalpojumus) atbilstoši teritorijas plānojumam, lokālplānojumam vai detālplānojumam vai saskaņā ar tematisko plānojumu, ja tāds ir izstrādāts.

Vispārīgi nav apšaubāmas pieteicēju tiesības izmantot nekustamo īpašumu atbilstoši vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā un apbūves noteikumos paredzētajai teritorijas izmantošanai. Var piekrist pieteicējiem, ka no teritorijas plānošanu reglamentējošajām tiesību normām izriet arī pienākums teritorijas izmantošanu plānot tā, lai apbūves teritorijās iedzīvotājiem būtu iespējams nodrošināt komunālos pakalpojumus. Tomēr tas nenozīmē, ka šīs normas ierobežo energoapgādes komersantu darbību – tiesības veikt jau izvietoto komunikāciju pārbūvi, tostarp objektu demontējot. Tiesību normas nenosaka konkrētu veidu, kā energoapgādes pakalpojumu sniegšana ir nodrošināma, un šie jautājumi pieteicēju un energoapgādes komersanta starpā risināmi patstāvīgi, nevis ar būvvaldes starpniecību.

Šos secinājumus neietekmē arī pieteicēju norādītais, ka būvniecība īstenota Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā un tātad tās īstenošanai jāatbilst likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 21.pantam. Šī norma paredz pienākumu konkrētajā teritorijā ievērot aizsargājamās teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumus. Ciktāl tas attiecas tieši uz aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzību, pieteicēji nav argumentējuši, kāpēc būvniecība neatbilstu šos jautājumus regulējošo tiesību normu prasībām.

[22] Tāpat nav saskatāmi pārkāpumi tiesas rīcībā, neiegūstot pieteicēju lūgtos pierādījumus un nepārbaudot tos apstākļus, kas attiecas uz pieteicēju un trešās personas kā energoapgādes komersanta starpā dibināmo attiecību vēsturi vai turpmāku pakalpojumu sniegšanu. Šie apsvērumi nevar ietekmēt jautājuma par īstenotās būvniecības tiesiskumu un pieļaujamību būvniecību regulējošo normu izpratnē izšķiršanu. Tāpēc tie tiesai konkrētās tiesvedības ietvaros nebija jāpārbauda, un tiesa to pamatoti arī nav darījusi. Tiesa, pretēji pieteicēju iebildumiem, nav šajā lietā izdarītos secinājumus par trešās personas rīcības tiesiskumu balstījusi uz Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas lēmumā (kurā vērtēta trešās personas rīcība pakalpojumu sniegšanas ietvaros) ietvertajiem secinājumiem. Šajā lietā, kā Senāts to vairākkārt uzsvēris, izšķiramais jautājums ir saistīts ar konkrētā būvniecības procesa tiesiskumu un pieļaujamību.

[23] Rezumējot minēto, tiesa konkrētajā gadījumā pamatoti secināja, ka lietas izskatīšanas pēc būtības laikā nav konstatējams pamats pieteicēju lūgtā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai un šāds pamats nebija arī laikā, kad iestāde pieņēma pārsūdzēto lēmumu.

Vienlaikus Senāts uzskata par lietderīgu uzsvērt: trešajai personai, tāpat kā jebkurai citai personai, ir pienākums ievērot likumdevēja noteikto kārtību tiesiskas būvniecības īstenošanai. Apstāklis, ka konkrēto pakalpojumu efektīvākas nodrošināšanas nolūkā likumdevējs energoapgādes komersantam ir paredzējis atvieglojošus nosacījumus būvniecības īstenošanai, nenozīmē, ka energoapgādes komersants pret sev piešķirtajām priekšrocībām varētu izturēties bez pienācīgās rūpības.

IV

Par tiesas vērtējumu saistībā ar pieteicēju iebildumiem par iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem

[24] Pieteicēji kasācijas sūdzībā norāda virkni iebildumu saistībā ar to, ka tiesa nav konstatējusi iestādes pieļautus procesuālos pārkāpumus. Tostarp pieteicēji iebilst, ka tiesa procesuālu pārkāpumu konstatēšanu nav

izspriedusi kā atsevišķu prasījumu. Pieteicēji kasācijas sūdzībā arī plaši, atkārtojot lietas izskatīšanā pēc būtības paustos argumentus, skaidro, kāpēc pārsūdzētā lēmuma pamatojums esot haotisks un pretrunīgs, iestādē esot pieļauti pieteicēju uzklausīšanas pienākuma pārkāpumi, pieteicējiem neesot bijusi nodrošināta pienācīga iespēja iepazīties ar administratīvā procesa materiāliem.

Saistībā ar šiem iebildumiem Senāts norāda turpmāk minēto.

[25] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka konkrētajā gadījumā nav pieļaujams patstāvīgs prasījums (prasījumi) par būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu, jo pieteicēju tiesības šajā gadījumā ir iespējams aizsargāt ar pieteikumu par administratīvo aktu, novērtējot iespējamos pārkāpumus kontekstā ar to ietekmi uz administratīvā akta iznākuma tiesiskumu.

Šie secinājumi vispārīgi atbilst stabilai administratīvo tiesu judikatūrai (piemēram, *Senāta 2020.gada 30.aprīļa lēmums lietā Nr. SKA-1057/2020*, *ECLI:LV:AT:2020:0430.A420236319.10.L*). Senāts jau iepriekš ir skaidrojis, ka pieteikums par būtiska procesuālā pārkāpuma konstatēšanu ir vērtējams kā izņēmums no parastās izpildvaras darbību kontroles kārtības, jo pamatā administratīvo tiesu kontrolei ir pakļautas tādas izpildvaras darbības administratīvajā procesā, kurām piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Minētais pamatojams ar to, ka ir prezumējams, ka procesuālas darbības vai lēmumi, kam nav galīgā noregulējuma rakstura, pat ja bijuši kļūdaini, parasti nevar radīt tāda veida aizskārumu, kura dēļ būtu atzīstamas personas tiesības vērsties tiesā. Tāpēc procesuālās darbības un lēmumi, kas tiek pieņemti administratīvā akta izdošanas un apstrīdēšanas gaitā, nav atsevišķi pārsūdzami tiesā, bet gan ir izvērtējami, izskatot prasījumu par attiecīgo administratīvo aktu. Proti, parasti procesuālo darbību un lēmumu pārbaude notiek vienlaikus ar galīgo lēmumu – administratīvo aktu, jo persona, pārsūdzot administratīvo aktu, pieteikumā var izteikt savas sūdzības arī par administratīvā akta izdošanas gaitā pieļautajiem pārkāpumiem (prettiesiskām procesuālām darbībām un lēmumiem), un tiesa vienlaikus ar pārsūdzētā gala lēmuma pārbaudi izvērtē arī visu administratīvā akta izdošanas procesu. Ja tiesa atzīst, ka administratīvā akta izdošanas gaitā pieļauti procesuāli pārkāpumi, tā izvērtē šo pārkāpumu būtiskumu, proti, lemj, vai tie ir tik būtiski, ka to dēļ pārsūdzētais administratīvais akts ir atzīstams par prettiesisku (*minētā lēmuma 14.punkts*).

Vienlaikus Senāts nav izslēdzis arī iespēju, ka retos izņēmuma gadījumos var būt arī situācijas, kad ir pieļaujams patstāvīgs prasījums par procesuālā pārkāpuma konstatēšanu papildus prasījumam par administratīvo aktu, proti, tad, ja persona ir pietiekami pamatojusi, ka konkrētais iestādes pieļautais procesuālais pārkāpums pats par sevi (nevis ievērojot tā ietekmi uz galīgo administratīvo aktu) ir radījis būtisku personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Šādā gadījumā pieteikuma izskatīšanas rezultātā tiesa, neatkarīgi no tā, vai tā apmierina vai neapmierina personas prasījumu par pārsūdzētā administratīvā akta atzīšanu par prettiesisku vai atcelšanu, sprieduma rezolutīvajā daļā var konstatēt iestādes pieļautu procesuālo pārkāpumu, ja tā uzskata par pamatotiem personas apsvērumus par to, ka akta izdošanas procesā ir pieļauts tik būtisks procesuāls pārkāpums, ka tas pats par sevi radījis personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, un ja šāds konstatējums personai ir nepieciešams, lai pieprasītu atlīdzinājumu vai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos (*minētā lēmuma 14.punkts*).

[26] Konkrētajā gadījumā pieteicēji izteikuši virkni iebildumu pret administratīvā procesa norisi iestādē (piemēram, ka pieteicēji pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā nav pienācīgi uzklausīti, ka pieteicēji nav pienācīgi iepazīstināti ar administratīvā procesa materiāliem). Vienlaikus pieteicēji kasācijas sūdzībā nav pamatojuši, kāpēc tiesai būtu bijis jāsaskata, ka attiecīgie procesuālie pārkāpumi paši par sevi – neatkarīgi no to potenciālās ietekmes uz pārsūdzēto lēmumu – varētu būt radījuši būtisku pieteicēju tiesību aizskārumu. Līdz ar to secināms, ka tiesa, pieņemot pieteikumu un izskatot lietu pēc būtības, pamatoti vērtēja šos pieteicēju iebildumus pret konkrētā administratīvā procesa norisi (procesa ietvaros pieņemtajiem lēmumiem un veiktajām darbībām) kontekstā ar konkrētā procesa rezultātā pieņemtā pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu.

Tiesa pieteicēju iebildumus ir izvērtējusi un nav konstatējusi, ka būtu pieļauti pārkāpumi, kas ietekmētu pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu. Tiesa secināja, ka pašvaldība uz pieteicēju iesniegumiem kopumā ir sniegusi vismaz 26 atbildes, pieteicējiem iestādē bija iespēja iepazīties ar lietas materiāliem, kā arī piedalīties pašvaldības komiteju sēdēs, kurās pieteicēja pauda savu viedokli. Tāpat tiesa konstatēja, ka pieteicēju argumenti ir atspoguļoti arī lēmumā, un lēmums satur pamatojumu, kādēļ iestāde uzskata, ka pieteicēju iebildumi nav pamatoti. Pieteicēju kasācijas sūdzībā šajā sakarā paustie iebildumi būtībā pauž pieteicēju nepiekrišanu tiesas

secinājumiem. Pieteicēji nenorāda konkrētus, tiesas neizvērtētus pieteicēju apsvērumus, kurus pieteicēji būtu pauduši iestādē, bet kurus iestāde būtu atteikusies uzklausīt un izvērtēt, un kas varētu attiecīgi ietekmēt konkrētā administratīvā procesa iznākumu. Savukārt uzklausīšanas pienākuma īstenošana nenozīmē, ka iestādei ir jānodrošina personai iespēja neierobežoti ilgi un plaši izteikties par jebkuriem ar iestādes kompetenci konkrētajā administratīvajā procesā saistītajiem jautājumiem.

[27] Vienlaikus Senāts konstatē, ka pieteicēji pirmās instances tiesā bija izvirzījuši arī prasījumu par procesuālā pārkāpuma konstatēšanu saistībā ar iestādes pieteicējiem veltītajiem izteikumiem, kas esot aizskāruši pieteicēju godu un cieņu. Saistībā ar šo pieteicēji arī prasījuši atlīdzinājumu (*lietas 1.sēj. 144.lpp.*). Pirmās instances tiesa spriedumā šo pieteicēju prasījumu ir identificējusi. Proti, attiecībā uz to tiesa ir norādījusi: ja pieteicēji uzskata, ka pašvaldības rīcība ir aizskārusi viņu godu un cieņu, pieteicējiem nav liegts celt prasību par šo aizskārumu civilprocesuālā kārtībā. Tiesa skaidrojusi, ka goda un cieņas aizskāruma gadījumā subjektu tiesiskās attiecības pieder privāto tiesību, nevis publisko tiesību jomai, un tās regulē Civillikums, tāpēc administratīvā procesa ietvaros šis jautājums nav risināms. Apelācijas instances tiesa šim tiesas secinājumam un tā pamatojumam ir pievienojusies.

Tomēr šādi tiesas secinājumi ir kļūdaini.

[28] Pieteicēju šajā sakarā pausto iebildumu būtība ir tāda, ka konkrētajā administratīvajā procesā iestādes pārstāvju pieteicējiem adresētie izteikumi esot aizskāruši pieteicēju godu un cieņu (piemēram, pieteicēji domes komitejas sēdē, kurā viņi tika uzklausīti saistībā ar strīdus būvniecību, esot nosaukti par muldētājiem). Tātad pieteicēji norāda uz, viņuprāt, necienīgu komunikāciju administratīvā procesa iestādē gaitā, kas esot radījusi pieteicēju tiesību aizskārumu. Pieteicēji kasācijas sūdzībā norāda, ka atlīdzinājumu par šo aizskārumu prasījuši neatkarīgi no tā, vai administratīvo aktu, kura izdošanas ietvaros aizskārums nodarīts, tiesa atzīst par tiesisku vai prettiesisku. Proti, pieteicēji ir uzsvēruši, ka necienīgā komunikācija, neatkarīgi no tās ietekmes uz gala rezultātu, pati par sevi ir radījusi pieteicējiem aizskārumu, par kuru tie vēlas saņemt atlīdzinājumu.

Iestādes komunikācija ar pieteicējiem, konkrēta administratīvā procesa ietvaros uzklausot viņus par lēmuma pieņemšanai nozīmīgajiem jautājumiem, neapšaubāmi ir rīcība, kas tiek veikta publisko tiesību valsts pārvaldes jomā. Savukārt iestāžu rīcība valsts pārvaldes jomā vispārīgi ir pakļauta tiesas kontrolei administratīvā procesa kārtībā. Tāpēc, ja persona uzskata, ka iestādes rīcība valsts pārvaldes jomā pati par sevi ir radījusi tai tiesību aizskārumu (kas var būt arī goda un cieņas aizskārums), tad tiesību aizsardzība vispārīgi īstenojama administratīvā procesa kārtībā. Proti, tieši aizskārumu radījušās rīcības tiesiskajai dabai, nevis aizskāruma veidam (aizskartajām tiesībām), ir nozīme, izšķirot, vai personas tiesību aizsardzību iespējams īstenot administratīvā procesa ietvaros. Savukārt tas, ka goda un cieņas aizsardzība ir noteikta arī Civillikuma 2352.^{1}panta normās, nevar atņemt personai tiesības administratīvā procesa kārtībā sūdzēties par iestādes valsts pārvaldes jomā veiktu rīcību, kas aizskārusi tās godu un cieņu. Saistībā ar goda un cieņas aizsardzību Senāts jau iepriekš skaidrojis, ka tas vien, ka analoģisks tiesību aizsardzības līdzeklis ir noteikts privāto tiesību normā un izmantojams civiltiesiska delikta gadījumā, neatņem publiski tiesisko dabu strīdam, kas saistīts ar iestādes rīcību valsts pārvaldes jomā (*Senāta 2025.gada 30.septembra lēmuma lietā Nr. SKA-504/2025, ECLI:LV:AT:2025:0930.SKA050425.3.L, 8.punkts*).

Ievērojot minēto, tiesa nepamatoti secināja, ka pieteicēju prasījumi konstatēt būtisku procesuālu pārkāpumu – necienīgu komunikāciju administratīvā procesa iestādē gaitā – un piešķirt par to atlīdzinājumu kā privāttiesiski prasījumi nav pakļauti izskatīšanai administratīvajā tiesā. Tā kā tiesa šos pieteicēju prasījumus nav izlēmusi pēc būtības, spriedums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 2.punktam atceļams daļā, kurā nav izlemts pieteicēju prasījums par būtiska procesuālā pārkāpuma – necienīgas komunikācijas administratīvā procesa iestādē gaitā – konstatēšanu un tam pakārtotais prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu. Vienlaikus Senāts norāda, ka pieteicēju iebildumi saistībā ar attiecīgās domes komitejas sēžu protokolu pieejamību un iegūšanu attiecas uz jautājumu par to, kādi pierādījumi, pieteicēju ieskatā, novērtējami konkrētā jautājuma izšķiršanai. Tā kā tiesai, izskatot lietu no jauna šajā daļā, būs jāapsver arī tas, kādi pierādījumi pierāda pieteicēju norādītos apstākļus, Senāts par šajā sakarā kasācijas sūdzībā paustajiem iebildumiem šobrīd neizteiksies.

V

Par citiem kasācijas sūdzībā norādītajiem tiesas pieļautajiem pārkāpumiem

[29] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa neesot ņēmusi vērā, ka pirmās instances tiesa lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā. Pamatojot minēto, pieteicēji norāda, ka pirmās instances tiesas tiesnesis nepamatoti nepieņēma pieteicēju pieteikto noraidījumu.

Tomēr apgabaltiesa šos pieteicēju iebildumus ir vērtējusi un atzinusi, ka pieteicēju norādītie apstākļi nenorāda uz pamatotām šaubām par tiesneša objektivitāti. To, ka būtu pastāvējis pamats šādām šaubām, nesaskata arī Senāts. Konkrētajā gadījumā pieteicēju noraidījuma pamatā faktiski bija neapmierinātība ar tiesneša iepriekš pieņemtajiem lēmumiem saistībā ar pierādījumu nodrošināšanu lietā. Tomēr tiesas rīcības vai nolēmuma neatbilstība procesa dalībnieka vēlmēm un tiesību izpratnei nav apstāklis, kas pats par
sevi liecinātu par tiesneša neobjektivitāti vai ieinteresētību lietas iznākumā (piemēram, *Senāta 2024.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-700/2024, ECLI:LV:AT:2024:1220.A420312417.40.S, 10.punkts* un tajā norādītā judikatūra).

[30] Pieteicēji iebilst, ka lietas izskatīšana notikusi nelikumīgā tiesas sastāvā arī tāpēc, ka pēc pieteikuma pieņemšanas un lietas ierosināšanas Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā tā nepamatoti esot nodota Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namam. Apelācijas instances tiesa šos pieteicēju iebildumus nav vērtējusi. Vienlaikus Senāts secina, ka nav pamata uzskatīt, ka lieta nelikumīgi izskatīta Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā.

Administratīvā procesa likuma 123.panta otrajā daļā noteiktas tiesas tiesības nodot lietu izskatīšanai citā tiesu namā, ja konstatējams kāds no šī panta normās paredzētajiem pamatiem. Tātad likumdevējs Administratīvā procesa likuma normās ir nostiprinājis tiesības nodot vienā Administratīvās rajona tiesas tiesu namā ierosinātu administratīvo lietu izskatīšanai citā tiesu namā. Tostarp 123.panta otrās daļas 3.punkts noteic, ka lietu var nodot izskatīšanai citā tiesu namā tad, ja šo lietu efektīvāk izskatīs cits tiesu nams.

Konkrētajā gadījumā secināms, ka ar Administratīvās rajona tiesas priekšsēdētāja 2022.gada 3.oktobra rīkojumu Nr. 1-23/30 uzdots šā rīkojuma pielikumā minētās administratīvās lietas nodot pielikumā norādītajiem tiesnešiem. No rīkojuma izriet, ka tā pieņemšana pamatota ar to, ka tiesnesis, kura tiesvedībā atradās arī konkrētā administratīvā lieta, uzsāk pildīt Administratīvās apgabaltiesas tiesneša pienākumus un tāpēc nepieciešams lietu nodot izskatīšanai citam rajona tiesas tiesnesim.

Senāts konstatē, ka pieteicēja /Persona B/ pieteikumā norādītā deklarētā dzīvesvietas adrese ir Cēsīs, savukārt pieteicējas /Persona A/ pieteikumā norādītā deklarētā dzīvesvietas adrese ir Rīgā. Tātad atbilstoši Administratīvā procesa likuma 189.panta pirmajā un ceturtajā daļā noteiktajiem pieteikuma iesniegšanas nosacījumiem pieteicēji pieteikumu varēja iesniegt arī Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā. Valmieras novada pašvaldība arī ir atbildētāja konkrētajā tiesiskajā strīdā, un pieteicēji Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā pirms šīs administratīvās lietas ierosināšanas bija iesnieguši lūgumu par pierādījumu nodrošināšanu. Līdz ar to ir saskatāmi racionāli apsvērumi, kāpēc tiesas priekšsēdētājs varēja uzskatīt, ka konkrēto administratīvo lietu būtu efektīvāk izskatīt Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā. Kā jau minēts, tas atbilstoši Administratīvā procesa likuma 123.panta otrās daļas 3.punktam var būt iemesls nodot lietu izskatīšanai citā tiesu namā.

[31] Pieteicēji arī iebilst, ka tiesa spriedumu sastādījusi vairāk nekā četrus mēnešus pēc lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšanas. Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa 2023.gada 14.decembrī pabeidza lietas izskatīšanu pēc būtības un noteica, ka apgabaltiesas spriedums lietā tiks sastādīts 2024.gada 4.janvārī (*lietas 3.sēj. 114.lpp.*). Šajā datumā sprieduma sastādīšanas termiņš, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 243.panta otro daļu (nosaka tiesas tiesības pagarināt sprieduma sastādīšanas termiņu), tika noteikts 2024.gada 4.marts (*lietas 3.sēj. 119.lpp.*). Šajā datumā tika atzīts, ka spiedumu sastādīt nav iespējams sakarā ar sastāvā esošā tiesneša attaisnoto prombūtni, un noteikts, ka par citu sprieduma sastādīšanas datumu procesa dalībnieki tiks informēti pēc tiesneša darbspējas atjaunošanās (*lietas 3.sēj. 128.lpp.*). Attiecīgi 2024.gada 27.martā tiesa

noteica, ka spriedums lietā tiks sastādīts 2024.gada 29.aprīlī (*lietas 3.sēj. 133.lpp.*). Tātad tiesas sprieduma sastādīšanas vairāk nekā četrus mēnešus pēc lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšanas iemesls ir tiesas sastāvā esošā tiesneša attaisnota prombūtne. Procesa dalībnieki par šiem apstākļiem ir savlaicīgi informēti. Līdz ar to Senāts nesaskata, ka sprieduma sastādīšana būtu apzināti vilcināta.

VI

Kopsavilkums

[32] Rezumējot minēto, pārsūdzētais apgabaltiesas spriedums ir atceļams daļā, kurā tiesa nav izlēmusi pieteicēju prasījumu par būtiska procesuālā pārkāpuma (veltot aizskarošus izteicienus administratīvajā procesā iestādē) konstatēšanu, kā arī tam pakārtoto prasījumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu. Pārējā daļā pārsūdzētais apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet pieteicēju kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 29.aprīļa spriedumu daļā, kurā nav izlemts /Persona A/ un /Persona B/ prasījums par būtiska procesuālā pārkāpuma (veltot /Persona A/ un /Persona B/ aizskarošus izteicienus administratīvajā procesā iestādē) konstatēšanu, kā arī saistībā ar šo pārkāpumu izvirzītais prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 29.aprīļa spriedumu pārējā daļā;

atmaksāt /Persona A/ drošības naudu 70*euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

I. Višķere E. Darapoļskis D. Makarova